

Folkhälsa och miljö

Mål - folkhälsa

SKAPA SAMHÄLLELIGA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR EN GOD HÄLSA PÅ LIKA VILLKOR FÖR HELA BEFOLKNINGEN. DET ÄR SÄRSKILT ANGELÄGET ATT FOLKHÄLSAN FÖRBÄTTRAS FÖR DE GRUPPER I BEFOLKNINGEN SOM ÄR MEST UTSATTA FÖR OHÄLSA.

Mål - miljö

LOKALA MILJÖMÅL ÄR DRIVANDE I KOMMUNENS SAMHÄLLSUTVECKLING. DE LOKALA MILJÖMÅLEN BIDRAR POSITIVT TILL ATT SVERIGES MILJÖMÅL UPPFYLLES.

Bakgrund

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredställer våra behov idag utan att äventyra för kommande generationer att kunna tillgodose sina. Tanken på en hållbar utveckling utgör även grunden i kommunens miljö- och folkhälsoarbete.

Mål för miljö och folkhälsa är sektorsövergripande och långsiktiga och berör samtliga dimensioner av hållbar utveckling. I samspelet mellan den ekologiska, den ekonomiska och den sociala dimensionen utgår miljömålen främst ifrån den ekologiska dimensionen och folkhälsomålen ifrån den sociala dimensionen.

En modell för att åskådliggöra det komplexa samspelet mellan de olika dimensionerna kan åskådliggöras på följande sätt.

Man har genom åren sett att hållbar utveckling handlar om att värna om och nyttja givna resurser på ett hållbart sätt. Men det handlar också om resurseffektivitet och om att långsiktigt förvalta och investera i mänskliga, sociala och fysiska resurser.

Att värna om naturresurser och människors hälsa är en avgörande förutsättning för utveckling och välbefinnande. Hållbar utveckling bärs upp av samverkan mellan människors arbetskraft, kunskap och kreativitet.

Folkhälsoarbetet

Under senare år har inriktningen på folkhälsoarbetet ändrats från att ha varit koncentrerat på att förhindra/minska beteenden, som utgör risk för hälsan, till att mer söka orsakerna till att ett sådant beteende uppstår. Ytterst handlar dagens folkhälsoarbete om att skapa jämlika och mer jämställda villkor när det gäller hälsan.

Förälskat par vid Skräcklan.

Nationella folkhälsomål:

- Mål 1. Delaktighet och inflytande i samhället
- Mål 2. Ekonomisk och social trygghet
- Mål 3. Trygga och goda uppväxtvillkor
- Mål 4. Ökad hälsa i arbetslivet
- Mål 5. Sunda och säkra miljöer och produkter
- Mål 6. En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
- Mål 7. Gott skydd mot smittspridning
- Mål 8. Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa
- Mål 9. Ökad fysisk aktivitet
- Mål 10. Goda matvanor och säkra livsmedel
- Mål 11. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och doping samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

Vänersborgs kommun har en uttalad strävan efter att vara en trygg och säker kommun.

Känslan av trygghet är ett grundläggande behov för oss människor och viktigt för vårt välbefinnande. Det är också en betydande faktor vid människors val av bostadsort.

Den fysiska utformningen av gator, torg, bostads- och naturområden är exempel på planeringsfrågor som är av avgörande betydelse för invånarnas tillgång till staden, dess aktiviteter och service.

Förståelsen för vikten av att prioritera folkhälsofrågorna har ökat under de senaste åren och det ska även fortsättningsvis arbetas aktivt med dessa frågor.

Kommunens folkhälsoarbete regleras i ett folkhälsoprogram som utarbetas i samråd med Västra Götalandsregionen.

En av Vänersborgs styrkor är närheten till naturområden av hög kvalitet, levande kulturlandskap och små såväl som stora vattenområden.

Ett varierat landskap med möjligheter till naturkontakt har visat sig ha goda effekter på

människors psykiska och medicinska välbefinnande. Det gäller för alla åldrar men är mest märkbar hos kvinnor och äldre.

Att vistas i naturen är en av de vanligaste metoderna för stressreduktion vid stark vardagsstress hos en person.

Miljöarbetet

I april 1999 antog riksdagen mål för miljökvaliteten inom 15 områden. Målen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt.

Regeringen har inrättat ett miljömålsråd som ansvarar för uppföljning av miljökvalitetsmålen.

Nationella miljökvalitetsmål för Vänersborgs kommun:

- Mål 1. Begränsad klimatpåverkan
- Mål 2. Frisk luft
- Mål 3. Bara naturlig försurning
- Mål 4. Giftfri miljö
- Mål 5. Skyddande ozonskikt
- Mål 6. Säker strålmiljö
- Mål 7. Ingen övergödning
- Mål 8. Levande sjöar och vattendrag
- Mål 9. Grundvatten av god kvalitet
- Mål 11. Myllrande våtmarker
- Mål 12. Levande skogar
- Mål 13. Ett rikt odlingslandskap
- Mål 15. God bebyggd miljö

Fikastund med glass på gågatan.

Vänersborgs kommun antog 1997 ett lokalt handlingsprogram - en Agenda 21 för Vänersborg.

2004 inleddes arbetet med att ta fram lokala miljömål, konkret formulerade och möjliga att följa upp. En särskild klimatstrategi är framtagen för arbetet med att ställa om från ändliga

till förnyelsebara energikällor, gärna lokalt framtagna.

Exempel på andra för kommunens angelägna miljöområden att arbeta med är naturvård, livsmedel, vatten och avfall.

Kunskapsspridning och det lokala engagemanget är hörnstenar i ett kommunalt Agenda 21 arbete. Arbetet inom detta område sker kontinuerligt. Ett konkret exempel på årlig insats där temat är Agenda 21 och Folkhälsa är sommarjobb för ett tiotal ungdomar.

Sommarjobbade Agenda 21-ungdomar.

Nuläge

Folkhälso- och miljöarbetet i Vänersborgs kommun bygger på samma värderingar, har till stor del samma mål och bedrivs på ett likartat sätt, till exempel genom att i lokalsamhället försöka påverka människors attityder och levnadsvanor.

Genom ett utökat samarbete mellan folkhälso- och miljöarbetet ser man förutsättningar för att den gemensamma strävan mot ett hållbart samhälle ska få större effekt.

Folkhälsoarbetet

Inom folkhälsoområdet samarbetar Vänersborgs kommun med hälso- och sjukvården i Trestad. Samarbetet resulterar i ett antal befolkningsinriktade aktiviteter tillsammans med flera kommunala aktörer och frivilligorganisationer.

Arbetet leds av ett hälsopolitiskt råd som är partssammansatt.

Miljöarbetet

Miljöarbetet inom Agenda 21s område leds av kommunstyrelsens utskott för Agenda 21 med en miljösamordnare som verksställande tjänsteman. Förvaltningsorganisatoriskt tillhör funktionen Utvecklingskontoret.

Vänersborgs kommun antog 1997 ett lokalt handlingsprogram - en Agenda 21 för Vänersborg. 2004 går arbetet vidare med att ta fram lokala miljömål, konkret formulerade och möjliga att följa upp.

Arbetet har i de inledande skedet bestått i att

I maj varje år lockar Våruset i natursköna omgivelser vid Väneren runt 9 000 kvinnor.

samla de strategier och mål som finns antaget av kommunfullmäktige för miljöarbetet. Dessa har sorterats in under något av de för kommunen aktuella miljö kvalitetsmålen.

Det framtagna dokumentet kommer att bli fakta- och förslagsunderlag när diskussionen om miljömål för Vänersborgs kommun startar under 2005. Dokumentet är sammanställt av tjänstemän och underställt utskottet för Agenda 21.

Inom miljöområdet sker ett samarbete mellan kommuner i många olika konstellationer beroende på vilken fråga det gäller.

I Västra Götalands län startar under år 2005 projektet Agenda 21 i samverkan som kommer att bli ett viktigt forum för kommunalt samarbete mellan Agenda 21- samordnare eller motsvarande. Andra exempel på mer fast kommunalt samarbete är Energiråd Väst för energirådgivarna i länet, Avfallsbolaget TRAAB och Biogas Väst för biogassatsningar.

Vänersborgs kommun är med i samtliga av dessa nämnda exempel.

Så når vi målen

Att arbeta för hållbar utveckling för Vänersborgs kommun handlar om att översätta nationella och regionala mål till lokala med den inriktning som stämmer med de värden kommunen och dess invånare vill värna om.

En hälsosam livsmiljö är inte detsamma för alla människor och det skiftar dessutom under livets olika skeden.

Därför ser man inom miljö- och folkhälsoarbetet på delaktighet och inflytande från kommunens invånare som både ett mål i sig och som ett medel för att nå bra resultat.

Folkhälsoarbetet

Ett politiskt såväl som ett medborgerligt engagemang är av största vikt för ett effektivt folkhälsoarbete.

För detta krävs dessutom att olika aktörer

inom kommunen samarbetar och kompletterar varandra och att allt arbete utgår från en god kunskapsgrund. Insatserna ska vara av hälsofrämjande och/eller tidigt förebyggande art.

Genom folkhälsoarbetet ska alltså främst friskfaktorer stärkas men det finns även behov av att identifiera riskfaktorer i samhället.

Folkhälsoarbetet kräver stöd i tydligt formulerade mål och strategier, ekonomiska resurser samt kompetent ledarskap för att ge effekter på lång sikt.

Insatserna måste dessutom grundas på kunskaper om hela befolkningens hälsosituation och välfärdsförhållanden. För att hålla hög kvalitet på kommunens folkhälsoarbete läggs stor vikt vid uppföljning och utvärdering. Varje år genomförs både en uppföljning av kommunens folkhälsoarbete på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsnämnden samt ett välfärdsbokslut på uppdrag av hälsopolitiska rådet.

■ ■ ■ Läs mer:

Folkhälsoprogram 2006-2008

Miljöarbetet

När 1997 års program för Agenda 21 arbetet togs målen och strategierna fram i diskussioner i brett sammansatta intressegrupper.

Resultatet blev ett genomarbetat och brett program där efterföljande moment, genomförande och uppföljning, blev lidande av att den kommunala organisationen för att leda det arbetet inte var långsiktig.

Det år 2004 påbörjade miljöarbete är både en uppdatering av 1997 års Agenda 21 program och en anpassning av arbetet till den för hela Sverige gemensamma inriktningen mot ett långsiktigt hållbart samhälle.

Miljömålen kommer att gälla för fysiska och juridiska personer som på något sätt är verksamma i den geografiska kommunen Vänersborg.

Kommunfullmäktige antar mål och program för arbetet. Kommunens roll är sedan dels att

övergripande leda och följa upp arbetet dels att som enskild aktör arbeta för att nå målen.

Om målen för miljöarbetet ska bli framgångsrikt måste alla berörda ta sitt ansvar. Strategiskt för framgång är också att det bildas en långsiktig organisatorisk struktur för arbetet under en politisk ledning.

■ ■ ■ Läs mer:

Underlagsdel, förslag till miljömål

Fortsatt arbete

- Folkhälsoarbetet skall bygga på kommuninvånarnas behov där sociala sammanhang, livsstil, miljö och ekonomi är vägledande.
- Vänerborgs framtida utveckling skall bland annat utmärkas av en hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande strategi vilket innebär att folkhälsoaspekter skall beaktas i samhällsplaneringen.
- För att på ett resurseffektivt sätt tillgodose kommuninvånarnas behov krävs ett bra samarbete på alla nivåer, mellan olika myndigheter, organisationer, föreningar och frivilliga.
- Det övergripande långsiktiga målet är att främja en god och jämlik livsmiljö för alla kommuninvånare. Särskilt angeläget är det att hälsan förbättras för de grupper som är mest utsatta för ohälsa.

Trygghetsfrågorna

- Aktivt arbeta för en levande stad som samtidigt är en trygg plats.
- Vid fysisk planering beakta trygghetsfrågorna utifrån ett genusperspektiv är att ge kvinnor och män lika tillgång till hela Vänersborg.
- Skapa förutsättningar för att ett nära samarbete mellan kommunens planeringsfunktioner och olika medborgargrupper vidareutvecklas.

Närhet till natur och rekreativsmöjligheter

- Stimulera till naturbaserade aktiviteter är ett effektivt sätt att förebygga att ohälsa uppstår.
- Planera för bostadsområdets, arbetsplatsers, skolor och äldreboendens nära tillgång till natur och rekreativsområden är att aktivt arbeta med stressreduktion och återhämtning.

Paus under en cykeltur.

Lokala miljömål

- Vänersborgs lokala miljömål ska vara grunden för kommunens miljöarbete. Första steget är att fastställa målen och därefter att arbeta för att nå dem. För att dessa mål ska bli drivande i samhällsutvecklingen så krävs även att ett program för uppföljning, utvärdering och fastställande av nya mål arbetas fram. Den nationella ramen för de lokala miljömålen är Sveriges 15 miljömål (augusti 2005).

